

# Jan Stepa

---

"La psychophysique humaine d'après Aristote", Paweł Siwek, Paris, Alcan 1930 : [recenzja]

---

Collectanea Theologica 12/2-3, 272-273

---

1931

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej [bazhum.muzhp.pl](http://bazhum.muzhp.pl), gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Pierwotnym zamiarem autora było ograniczyć się do zabytków syryjskich, a uwzględnić pomniki Palestyny tylko w celach porównawczych, jednakowoż z czasem nagromadziło się tyle materiału, że szkoda było go pozostawić na tym poziomie, w jakim on się jeszcze znajdował w poprzednich badaniach.

Dzieło Kamila Enlart, nawskróś analityczne, rozpada się na dwa tomy, które też różnią się sposobem ujęcia treści. Tom pierwszy poświęcony jest analizie szczegółów. Począwszy od materiału i przyborów budowlanych prowadzi nas autor poprzez wszystkie szczegóły budownictwa i ornamentu aż do wyposażenia kościołów, skarbców i meblarstwa do przemysłu artystycznego epoki krzyżowców w królestwie jerozolimskim.

Tom drugi zawiera opis poszczególnych zabytków architektury kościelnej i świeckiej, ułożonych nie geograficznie, lecz alfabetycznie według miejscowości, co daje dziełu dobrą przejrzystość. Ponieważ autor miał dać w języku francuskim także opis kolonii francuskiej, dlatego słusznie zatrzymał nomenklaturę, którą koloniści wprowadzili, posługując się nazwami arabskimi tylko w tych wypadkach, w których brak jest wyrazu francuskiego.

Z uznaniem podkreślić należy, poza wspomnianą przejrzystością tego obszernego dzieła, doskonały, dokładny indeks, który tę przejrzystość znacznie potęguje, co nie zawsze znaleźć można w naukowych dziełach francuskich. Natomiast rażą errata, które zajmują całych ośm stron in 4-o. Wiele do życzenia pozostawia także forma niniejszego dzieła jakoteż tablice, wykonane przeważnie światłodrukiem, które nie mogą się jednak równać z podobnymi wydawnictwami Anglii lub Niemiec, nie mówiąc już o bogactwie publikacji amerykańskich i wskutek tego nie stoją w żadnym stosunku do wartości naukowej pomnikowego dzieła.

Nie uważając dzieła raz napisanego, za rzecz ukończoną, współpracował E. osobiście z wydawcą, dozorując nakład. Śmierć niestety nie pozwoliła mu oglądać ukończenia wydania; dokonał go bliski mu R. Delauney. Wydanie tej pracy jest najstosowniejszem uczczeniem pamięci znakomitego uczonego.

*Lwów*

*X. Zdzisław Obertyński.*

Paul Siwek, professeur de phil. à Cracovie: **La psychophysique humaine d'après Aristote.** Paris, Alcan 1930. Pag. VII, 210.

Ce livre du R. P. Siwek discute la question des rapports entre le physique et le psychique dans l'homme, d'après la philosophie d'Aristote. Le premier chapitre est consacré à la méthode dont Aristote se sert dans le problème de l'activité psychophysique. L'auteur indique la différence essentielle entre la méthode d'Aristote et celle des dualistes. L'âme n'est pas, d'après

Aristote, un moteur séparé du corps, mais elle est sa forme substantielle; l'âme et le corps ne sont qu'une substance. L'âme n'est pas seulement une cause formelle du corps, mais aussi sa cause finale parce qu'elle dirige toutes les actions de l'homme vers une fin; enfin elle est en quelque façon la cause efficiente du corps par le fait d'être moteur de l'activité humaine.

La connaissance sensible est une activité par excellence psychophysique dans laquelle non seulement l'âme imprime son propre caractère à la sensation, mais aussi le corps y prend part. L'organe corporel animé sent sous l'influence externe des objets matériels. Inversement, les actes psychiques peuvent influencer des phénomènes physiques, à savoir des mouvements du corps parce que c'est à la connaissance sensible de les diriger. L'activité psychophysique se base sur les relations qui relient le physique et psychique dans l'homme en unité substantielle (matière et forme).

Cette relation intime des deux sphères dans l'homme se manifeste aussi dans l'activité humaine purement spirituelle, c'est-à-dire dans les actes de la pensée et du vouloir. La réalité physique peut exercer son influence sur l'intellect immatériel, mais cela n'est possible que grâce à l'activité abstraite de l'intellect agent. La volonté à son tour peut causer certains phénomènes physiques. L'intellect comme une faculté cognitive n'est pas unique moteur d'agir, mais il a besoin de coopération de la volonté.

Le dernier chapitre s'occupe de la valeur philosophique de l'aristotélisme. Ce système n'est pas menacé par le matérialisme, il ne tombe pas non plus dans le pur spiritualisme mais il rassemble les éléments de tous deux. C'est pour cela qu'il tient le milieu entre le parallélisme psychophysique et la théorie de la causalité psychophysique réciproque.

Le mérite principal de cet ouvrage consiste en ce qu'il présente le problème en question d'une façon claire et intéressante; l'appareil scientifique appliqué ici manifeste une érudition et une assiduité remarquables. Il est vrai que ce travail ne contient aucune révélation dans le domaine philosophique parce que les points principaux de la psychophysique d'Aristote étaient connus depuis longtemps, mais dans des nombreuses questions spéciales il précise la pensée du Stagirite.

Le problème de l'activité psychophysique est encore de nos jours discuté dans la psychologie. D'une façon générale, les psychologues modernes se rangent du côté du parallélisme psychophysique; par conséquent il est très utile de rappeler la solution de ce problème aristotélicien. Rien d'étonnant à cela que l'auteur a obtenu à l'université de Paris une mention très honorable pour son ouvrage qui vraiment fait l'honneur au penseur.

*Lwów*

*J. Stepa.*